

SPIS TREŚCI:

Wprowadzenie

Część I. Zmienność myślenia o dziecku i nauczycielu klas początkowych

Rozdział 1. Dyskursy pedagogiki wczesnoszkolnej (Dorota Klus-Stańska)

- 1.1. Pedagogika jako językowe działanie
- 1.2. Wymiary dyskursów edukacyjnych
- 1.3. Język i dyskurs w pedagogice wczesnoszkolnej
- 1.4. Po co identyfikować dyskursy pedagogiki wczesnoszkolnej?
- 1.5. Władza, wiedza i dziecko w dyskursach wczesnoszkolnych
- 1.6. Obszary i rodzaje dyskursów wczesnoszkolnych
- 1.7. Odmiany dyskursów wczesnej edukacji
 - 1.7.1. Dyskurs funkcjonalistyczno-behawiorystyczny „Edukować to kierować”
 - 1.7.2. Dyskurs humanistyczno-adaptacyjny „Edukować to akceptować”
 - 1.7.3. Dyskurs konstruktywistyczno-rozwojowy „Edukować to organizować środowisko”
 - 1.7.4. Dyskurs konstruktywistyczno-społeczny („Edukować to współpracować”)
 - 1.7.5. Dyskurs krytyczno-emanypacyjny „Edukować to skłaniać do krytycznego angażowania się”
- 1.8. Podsumowanie

Rozdział 2. Kategoria dziecka i dzieciństwa w nowożytnej myśli pedagogicznej (Maria Szczepkowska-Pustkowska)

- 2.1. Dziecko i dzieciństwo – badania, zmiana znaczeń
 - 2.1.1. Dziecko i dzieciństwo w perspektywie wertykalnej
 - 2.1.2. Dziecko i dzieciństwo w perspektywie horyzontalnej
- 2.2. Podsumowanie

Rozdział 3. Prawa dziecka (Maria Szczepkowska-Pustkowska)

- 3.1. Początki inicjatyw na rzecz praw dziecka
- 3.2. Krótkie kalendarium Praw Dziecka
- 3.3. Konwencja o Prawach Dziecka
 - 3.3.1. Co w praktyce oznacza posiadanie praw przez dzieci?
 - 3.3.2. Edukacja w zakresie praw dzieci
- 3.4. Prawa dziecka w świetle antypedagogiki

3.5. Podsumowanie

Rozdział 4. Nauczyciel (wczesnej edukacji) w relacjach wolności i przymusu (Małgorzata Lewartowska-Zychowicz)

4.1. Współczesne modele bycia nauczycielem

4.1.1. Nauczyciel – adaptacyjny technik

4.1.2. Nauczyciel dialogujący

4.1.3. Refleksyjny praktyk

4.1.4. Transformatywny intelektualista

4.2. Społeczno-instytucjonalne bariery nauczycielskiej emancypacji. Specyfika nauczyciela wczesnej edukacji

4.2.1. Dominująca potoczność

4.2.2. Przymus programowy – „wprowadzenie” znaczeń

4.2.3. Przymus programowy – „utrwalenie” znaczeń

4.2.4. Metodyczne uwodzenie

4.3. Nauczyciel jako bohater tragiczny

4.4. Podsumowanie

Rozdział 5. Nauczyciel z uczniem, rodzicami i lokalną społecznością. Koncepcje partnerstwa edukacyjnego (Maria Mendel)

5.1. Partnerstwo edukacyjne

5.2. Nauczyciel w partnerskiej relacji ze środowiskiem ucznia

5.3. Partnerstwo edukacyjne i kapitał społeczny

5.4. Partnerstwo edukacyjne a uspołecznienie szkoły: perspektywa krytyczna

5.5. Wybrane koncepcje partnerstwa edukacyjnego

5.5.1. Koncepcja „przezroczystej szkoły”

5.5.2. Koncepcja „szkoły elastycznej”

5.5.3. Koncepcja szkoły jako interprofesjonalnej wspólnoty

5.6. Tendencje w rozwoju partnerstwa edukacyjnego

5.7. Warunki wyjściowe dla partnerstwa edukacyjnego: repulsywne praktyki szkoły wobec rodziców

5.8. Kultura rodzicielska jako conditio sine qua non

5.9. Podsumowanie

Rozdział 6. (P)rogi szkoły (Maria Mendel, Aleksandra Cieślak)

- 6.1. Teoria rytów przejścia a progi szkoły
- 6.2. Organizacja i przebieg badania terenowego
- 6.3. Przedszkolak/uczeń
- 6.4. Rodzic przedszkolaka/rodzic ucznia
- 6.5. Student/nauczyciel
- 6.6. Podsumowanie

Część II. Socjalizacja – wychowanie – tożsamość dziecka

Rozdział 7. Oblicza szkolnej socjalizacji (Marzenna Nowicka)

- 7.1. Socjalizacja jako szeroka perspektywa identyfikacji procesów szkolnych
- 7.2. Typologie socjalizacji
- 7.3. Socjalizacja w wybranych teoriach socjologicznych
 - 7.3.1. Socjalizacja w podejściu funkcjonalno-strukturalnym
 - 7.3.2. Socjalizacja w teoriach konfliktowych
 - 7.3.3. Socjalizacja w podejściu interpretatywnym
- 7.4. Socjalizacja w wybranych teoriach psychologicznych
 - 7.4.1. Socjalizacja w podejściu behawioralnym
 - 7.4.2. Socjalizacja w podejściu humanistycznym
 - 7.4.3. Socjalizacja w podejściu poznawczym
- 7.5. Podsumowanie

Rozdział 8. Wczesna edukacja i płeć kulturowa (Lucyna Kopciewicz)

- 8.1. Interakcje nauczycielsko-uczniowskie zachodzące w klasie szkolnej
- 8.2. Kompetencje szkolne nauczycielek podstawą odtwarzania nierówności płci
- 8.3. Próby tworzenia warunków równości przez nauczycielki
 - 8.3.1. Szkolne funkcjonowanie uczennic i uczniów a odtwarzanie nierówności płci
 - 8.3.2. Programy szkolne i treści kształcenia
 - 8.3.3. Podręczniki szkolne
 - 8.3.4. Komunikacja i androcentryzm językowy
 - 8.3.5. Interakcje rówieśnicze
- 8.4. Podsumowanie

Rozdział 9. Książka obrazkowa dla dzieci (Małgorzata Cackowska)

9.1. O problemie jakości treści i formy książki obrazkowej dla dzieci w Polsce

9.1.1. Od polityki kulturalnej państwa...

9.1.2. ... do realnych efektów wolnego rynku

9.2. Znaczenie książki obrazkowej dla dzieci jako medium kulturowego we wczesnej socjalizacji i wychowaniu

9.2.1. Pozycjonowanie się i władza dorosłego pośrednika

9.3. Estetyczne koncepcje książki obrazkowej nauczycieli i rodziców

9.3.1. Koncepcja „książki kolorowej”

9.3.2. Koncepcja „książki realistycznej”

9.3.3. Koncepcja „książki szablonowej”

9.3.4. Koncepcja „książki idyllicznej”

9.4. Książka w służbie konserwatywnym treściom

9.5. Podsumowanie

Rozdział 10. Socjopedagogiczny wymiar zabawy w edukacji wczesnoszkolnej (Danuta Waloszek)

10.1. Zabawa jako płaszczyzna doświadczenia siebie jako jednostki struktury społecznej

10.2. Właściwości i pierwiastki zabawy a doświadczanie zachowań społecznych przez dzieci w szkole

10.3. Między zabawą a grą w przestrzeni edukacji wczesnoszkolnej

10.4. Podsumowanie

Rozdział 11. Dziecko i rówieśnicy w społecznym świecie wczesnej edukacji (Małgorzata Karwowska-Struczyk)

11.1. Umiejętności społeczne dzieci w wieku wczesnoszkolnym

11.2. Przyjaźnie dziecięce

11.3. Zachowania altruistyczne

11.4. Konflikty – ich natura i sposoby rozwiązywania

11.5. Zaburzenia zachowania źródłem odrzucenia społecznego

11.6. Karać czy dyscyplinować i wspierać?

11.7. Sytuacja rodzinna jako ukryty kontekst kontaktów rówieśniczych

11.8. Relacje dorosły-dziecko jako wyznacznik powodzenia w kontaktach z rówieśnikami

11.9. Podsumowanie

Rozdział 12. Dziecięca codzienność w przestrzeni podwórka (Jolanta)

12.1. Dzieciństwo jako wytwór kultury

- 12.2. Przestrzenie i miejsca dzieciństwa
- 12.3. Odmiany myślenia o codzienności
- 12.4. Inspiracje badawcze
- 12.5. Zróżnicowanie podwórkowych przestrzeni
- 12.6. Podsumowanie

Rozdział 13. Dzieci z obszarów biedy i zaniedbań kulturowych

- 13.1. Ubóstwo dzieci w perspektywie globalnej i lokalnej (Maria Szczepska-Pustkowska)
 - 13.1.1. Ubóstwo – krótki przegląd terminologiczny
 - 13.1.2. Od problemów globalnych do globalizacji biedy
 - 13.1.3. Polska bieda i jej (g)lokalne oblicza
- 13.2. Zjawisko biedy w krajach Unii Europejskiej (Małgorzata Żytka)
 - 13.2.1. Czynniki potęgujące biedę w Polsce
 - 13.2.2. Nierówności edukacyjne
 - 13.2.3. Szkoła miejscem pogłębiania się różnic edukacyjnych i kulturowych
 - 13.2.4. Kompensacyjna rola szkoły
- 13.3. Warunki poprawy pracy szkoły w zaniedbanych środowiskach na podstawie badań międzynarodowych
 - 13.3.1. Proces edukacji
 - 13.3.2. Rola szkolnych liderów
 - 13.3.3. Tworzenie pozytywnej kultury szkoły
 - 13.3.4. Współpraca z rodzicami
 - 13.3.5. Wsparcie i pomoc dla działań szkoły
- 13.4. W poszukiwaniu dobrych przykładów: angielski program wyrównywania szans edukacyjnych Sure Star

Część III. Kształcenie – wiedza – dziecięce dociekania

Rozdział 14. Tworzenie warunków dla rozwojowej zmiany poznawczej i konstruowania wiedzy przez dziecko (Dorota Klus-Stańska, Jolanta Kruk)

- 14.1. WSTĘP – czyli dlaczego to nie jest rozdział z metodyki
- 14.2. Rozwojowa zmiana poznawcza (Dorota Klus-Stańska)
 - 14.2.1. Istota zmiany rozwojowej
 - 14.2.2. Jak oceniać zmianę rozwojową

14.2.3. Wspieranie poznawczej zmiany rozwojowej

14.3. Wiedza i sposoby jej nabywania (Dorota Klus-Stańska)

14.3.1. Tradycyjne przekonanie o tworzeniu się wiedzy w umyśle

14.3.2. Zmiana poglądów o konstruowaniu wiedzy przez jednostkę

14.3.3. Cechy procesu konstruowania wiedzy

14.3.4. Model szkolnego zajmowania się wiedzą

14.4. Przestrzeń i rzeczy jako środowisko uczenia się (Jolanta Kruk)

14.4.1. Założenia tradycyjnej koncepcji środowiska uczenia się

14.4.2. Ograniczenia tradycyjnego rozumienia zasady pogładowości i ich przełamywania

14.4.3. Założenia interakcyjnego modelu środowiska uczenia się

14.4.4. Cechy środowiska wspierającego zmianę rozwojową

14.4.5. Przebieg procesu projektowania środowiska uczącego

14.5. Podsumowanie (Dorota Klus-Stańska, Jolanta Kruk)

Rozdział 15. Programy kształcenia i podręczniki szkolne jako „wybór z kultury” (Ewa Zalewska)

15.1. Program kształcenia i podręcznik szkolny jako Konstruktorium: konteksty tworzenia programu i podręcznika

15.2. Program i podręcznik w ujęciu dyskursywno-analitycznym i konwencjonalnym

15.3. Podręcznik szkolny do klas I-III jako nośnik obrazu świata: między indoktrynacją a socjalizacją

15.4. Podsumowanie

Rozdział 16. Kształcenie zintegrowane jako koncepcja zmiany w polskiej edukacji początkowej (Ewa Zalewska)

16.1. Model nauczania całościowego: założenia i dylematy

16.2. Kształcenie zintegrowane w świetle założeń reformy edukacyjnej

16.3. Kształcenie zintegrowane jako koncepcja kształcenia dla rozwoju

16.4. Podsumowanie

Rozdział 17. Dociekania filozoficzne z dziećmi (Maria Szczepska-Pustkowska)

17.1. Dziecięce filozofowanie – kwestie terminologiczne

17.2. Wątpliwości wobec fenomenu dziecięcego filozofowania i ich konsekwencje

17.3. Dlaczego? – „uśmiercony” wymiar edukacji

17.4. Klasa szkolna jako wspólnota dociekająca

17.5. Filozofia dla dzieci Lipmana – podstawowe założenia i najważniejsze metody

17.6. Filozoficzne dociekania z dziećmi – co i jak oceniać?

17.7. Program Filozofia dla Dzieci w Polsce

17.8. Podsumowanie

Rozdział 18. Poznawanie ucznia (Grażyna Szyling, Dorota Bronk, Jolanta Dyrda)

18.1. Dyskusja nad tradycyjnym myśleniem o poznawaniu ucznia (Grażyna Szyling, Dorota Bronk)

18.1.1. Poznawania ucznia – ustalenia definicyjne i główne obszary problemów

18.1.2. Diagnostyka pedagogiczna jako dziedzina służąca poznawaniu ucznia

18.1.3. Poznawanie ucznia a praca nauczyciela

18.1.4. Obszary nauczycielskiej wiedzy o uczniu i ich właściwości

18.1.5. Poznawanie uczniów a cele edukacyjne

18.1.6. Warunki poznawania uczniów

18.1.7. Metody pozyskiwania informacji o uczniach

18.1.8. Ocenianie jako poznawanie ucznia (Grażyna Szyling)

18.2. Norma szkolna i jej pedagogiczne skutki (Jolanta Dyrda)

18.2.1. Instytucjonalne ramy szkoły

18.2.2. Szkolne mechanizmy kontrolowania wiedzy uczniów

18.2.3. Analiza pojęcia normy

18.3. Podsumowanie

Bibliografia

Informacje o Autorkach

Indeks osób

Indeks rzeczowy *